

GINTARĖ NARAUSKAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

„TRAVESTI“ TAPATYBĖ: LYTIŠKUMO, SEKSUALUMO DAUGIAPRASMIŠKUMAS IR KŪNO TRANSFORMACIJOS

“Travesti” Identity: Polysemy of Gender
and Sexuality, Body Transformations

SUMMARY

This article surveys and analyses the travesti identity – a unique and polysemic phenomenon of Latin America. Although the travesti emphasize that they are homosexuals, many consider them to be transgender. Nevertheless, due to the polysemy characteristic to travesti we cannot categorize them autonomously. The polysemy of travesti identities is formed by deconstructive practises, as these subjects represent their identity without fully destroying masculinity and without fully embracing femininity. In order to embody the imaginary of a perfect woman and to obtain a more feminine body shape the travesti actively transform their bodies using practises usually performed by women but they maintain their male genitals to please themselves and to please others. Penises enable the travesti to be either active or passive as they please. The travesti try to destroy binary categories and represent the fact that gender and sexuality is a fluid social construct. In an identity discourse, the travesti are neither transsexuals, nor drag queens. They are liminal figures that disrupt dichotomies and shape a new understanding of femininity and masculinity. These subjects activate a homoerotic view and they only want to resemble women but not to become them. Males are of high importance to travesti, as they signify and are overwhelmed by desire and power.

SANTRAUKA

Straipsnyje apžvelgiamas ir analizuojamas unikalus ir daugiaprasmiškas Lotynų Amerikos reiškinys – *travesti* tapatybės. Nors patys *travesti* akcentuoja, kad jie yra homoseksualai, o dauguma intelektualinio diskurso atstovų priskiria šiuos subjektus *transgender* kategorijai, tačiau svarbu akcentuoti, jog *travesti* tapatybėms būdingas daugialypumas neleidžia griežtai jų kategorizuoti. Pažymėtina, jog *travesti* tapatybių daugiapras-

RAKTAŽODŽIAI: *travesti* tapatybė, kūno transformacijos, daugiaprasmiškumas, dekonstrukcija, *transgender*.

KEY WORDS: *travesti* identity, body transformations, polysemy, deconstruction, transgender.

miškumas formuojasi įveiksminant dekonstruktyvistines praktikas, nes šie subjektai, reprezentuodami savo identitetą, visiškai nesunaikina vyriškumo ir galutinai neįsteigia moteriškumo. Siekdami įkūnyti įsivaizduojamos tobulo moters vaizdinį, įgyti kuo moteriškesnes kūno formas, jie aktyviai transformuoja savo kūnus, įveiksmina su moteriškumu siejamas performatyvias praktikas, tačiau neatsisako vyriškų genitalijų kaip patenkinimo ir pasitenkinimo šaltinio. *Travesti* ardo binarines kategorijas, reprezentuoja, jog lytiškumas, seksualumas yra fluidiškos praktikos, socialinis konstruktas. *Travesti*, kurių negalima priskirti nei transseksualumo, nei *drag queens* tapatybiniam diskursui, yra liminalios figūros, ardančios dichotomijas ir skatinančios naują suvokimą, kas yra moteriškumas ar vyriškumas. Šie subjektai pabrėžia, jog jie nesiekia tapti moterimis, bet siekia *būti tarsi moterimis*. Tad tapimo *travesti* procese itin reikšminga figūra yra vyras, kuriam *travesti* tampa geismo signifikantu, o šie subjektai leidžiasi užvaldomi geismo ir galios mechanizmo.

TAPSMO TRAVESTI DAUGIASLUOKSNIŠKUMAS IR TRANSGRESYVIO PRAKTIKOS

Kaip ir J. Halberstam erdvės ir laiko koncepcijoje, joje veikiančių dalyvių kūniškumo praktikos ir lytiškumo refleksijos atspindi tų erdvių, kuriose jie egzistuoja ir kuria, potencialą ir konstruktyvistines esencijas, taip ir *travesti* realybė, erdvė ir laikas, kuriame jie įtarpina save, atspindi ne tik individualių subjektų istoriją, bet tampa terpe, kurioje išgryninamas Brazilijos kultūros, troškimų, aistrų, lytiškumo vaizdinys ir konfigūracijos. D. Kulicko tekste aptarta *travesti* gyvenimo tėkmė, plėtotė įrodo, kad *travesti* turi gana aiškia ir nuoseklią tapimo istoriją, būdingą visiems *travesti* subjektams. Šios tapatumo genezės išryškiniu autorius radikaliai pažymi, kad *travesti* troškimas priartėti prie moteriškumo, netgi jį dar labiau išstobulinti, paremtas ne materialia nauda (prostitucija), bet, priešingai, giliu ir aistringumu troškimu būti geismo signifikantu, būti vyro žvilgsnio objektu. Tad *travesti* kasdienės transgresijos reprezentuoja pasyvų, subordinuotą, vyrų troškimus patenkinantį objektą²⁰. Galima pažymėti, kad *travesti* tapimo procesas apima šias keturias, vietas ir laiko atžvilgiu diferencijuotas pakapas:

1. Seksualinė trauka prie vyrų, eroti- nių, seksualinių santykių eksperimentai su to paties amžiaus berniukais, vyresniais vaikiniais ar suaugusiais vyrais, šių eksperimentų baigtis analiniu seksu (išsiskverbimu, kurį aktyviai pokalbiuose artikuliuoja *travesti*) vaikystėje (6–13 m.). Šioje pakopoje būsimas *travesti* suvokia ne tik erotinę aistrą tos pačios lyties atstovams (homoseksualus troškimas), bet taip pat ir nenugalimą išsiskverbimo į jį troškimą, kurie tampa pagrindiniais ankstyvaisiais faktoriais, motyvacinė jėga siekiant būti geismo signifikantu (*travesti*). Nors pirmųjų seksualinių santykių patirtis yra skausminga ir gąsdinanti, išsiskverbimo troškimas nėra eliminuojamas, smalsumo patenkinimas tik dar labiau jį sustiprina. Taip pat galima paminėti įžvalgias D. Kulicko pastabas apie vaidmenų nekvestionavimą tarp seksualinių interakcijų dalyvių: visada aišku ir neginčijama, kad būsimieji *travesti* atliks pasyvios moters vaidmenį. Būsimo *travesti* ir kitų vyrų santykiai paremti pasyviu seksualiniu malonumu, kurį patiria pasyvų vaidmenį įkūnijantys *travesti*, o į juos besiskverbiantys vyrai išlaiko

aktyvią poziciją. Šiame kontekste išskyla ryški skirtis tarp *travesti* santykių su vaikais, paremtų vienkrypčiais vaidmenimis, ir klientais, kai keičiamasi užimamomis pozicijomis. *Travesti* pasyvus vaidmuo santykiuose su meilužiais grindžiamas ir tuo, kad vyriškas aktyvumas neatitiktų jų tapatybių, o aktyvi pozicija santykiuose su klientais įveiksminama dėl finansinių priežasčių²¹.

2. Berniukai ne tik aktyvina moters vaidmenį seksualiniuose santykiuose, bet juos traukia stereotipiškai moters, mergaitės daliai priskiriami dalykai, kaip žaidimas su lėlėmis. Tačiau čia itin svarbu paminėti, kad berniukai siekia įkūnyti moteriškumą ir savo išorinėje reprezentacijoje. Ankstyvi seksualiniai santykiai skatina ne tik imituoti moteriškas manieras, bet vis labiau krypti prie vaizdinio, kuris tiesiogiai siejamas su moterimi, t. y. apranga, kūno reprezentacija (pešioti antakiai, kuo mažiau plaukuotų kūno dalių). Tad berniukai, kurdami androginišką ir galiausiai moterišką išorinį vaizdinį, vis labiau tolsta nuo vyriškumo kategorijos. Po pirmųjų seksualinių patirčių dauguma berniukų pripažįsta savo homoerotinį troškimą: leidžia vyrams į juos įsiskverbti, pasivadina moteriškais vardais, eksperimentuoja su ekstravagančiška, erotiška moteriška apranga, kosmetika, plaukų stiliais. Galiausiai toks išsiviešinimas gresia išvaymu iš namų arba savanorišku jų palikimu. Tad dauguma *travesti*, visiškai ištrūkdami iš slaptumo teritorijos, ryžtasi pradėti tikrąjį gyvenimą. *Travesti*, aktyvindami homoerotinį žvilgsnį, viešai deklaruoja, jog jie priklauso homoseksualių vyrų pasauliui ir yra tikri *queer* subjektai. Tad homoseks-

sualios tapatybės elementai itin ryškūs *travesti* identitete. Šis homoseksualumo dėmuo siejamas su pasyviu vaidmeniu seksualinių santykių metu, feminizuota išorine reprezentacija ir manieromis.²²

3. Transformacija. Hormonai – pirmoji sisteminga, švelnioji transformacijos pakopa. Šiuo tarpsniu vyksta aktyvi savirealizacija į fiziškai aiškų *travesti*. Dauguma *travesti*, atradę savo naujus namus tarp kitų panašių į save, pradeda nuosekliai užsiimti prostitucija, nuolat dėvėti moteriškus drabužius, aksesuarus, vadintis tik moterišku vardu, ne tik auginti plaukus, nagus, skusti kojas ir pešioti plaukus iš smakrų, bet ir vartoti hormonus, kurie skatina krūtų augimą, moteriškesnes kūno formas. Taigi įgimtas vyriškumas keičiamas moteriškumu. Itin įdomu tai, kad keisti kūną vartojant hormonus skatina ne tik vyresni *travesti*, bet ir klientai. Tai rodo, kad jie taip pat suvokia konstruojamo moteriškumo svarbą.

4. Radikali, intensyviai apsvastyta antroji transformacijos pakopa – pramoninio silikono injekcijos tiesiai į kūno audinius. Dėl hormonų šalutinio poveikio (iš jų reikšmingiausias yra negalėjimas patirti erekcijos; taigi tai tiesiogiai ir netgi destruktvyviai gali paveikti *travesti* darbą su klientais) ir siekiant ryškesnio moteriškumo, *travesti* leidžiasi silikono injekcijas į klubus, šlaunis, krūtis ir sėdmenis. Dažniausiai silikono injekcijos atliekamos keliais etapais, o vėliau nuolat taikoma silikoninė kūno formų (dėl duobučių, odos sukietėjimų) patobulinimo procedūra. Ir nors procedūra yra skausminga, *travesti* taip aktyviai geidžia būti geismo žymekliu, kad siekdami įgyti moteriškų bruožų, ryžta-

si iškęsti daug skausmo ir negrįžtamai pakeisti savo kūną. Kadangi *travesti* moteriško grožio idealas glaudžiai susijęs su Brazilijos kūno kultūra, dauguma *travesti*, naudodami silikoną, aktyviai tobulina ir didina klubus, šlaunis, sėdmenis, tačiau daug mažiau dėmesio skiria krūtims (taip pat ir dėl to, kad *travesti* tiki, jog injekcijos į krūtis sukelia vėžį, tai skausmingesnis procesas, silikonas gali lengviau pakeisti padėtį). Nors šiuolaikiniam Vakarų kultūros atstovui tai paradoksali situacija, tačiau Lotynų Amerikos estetiškas grožio idealas nesiejamas su didelėmis krūtimis, o, atvirkščiai, geidžiamiausiomis moters kūno dalimis tampa apvalios šlaunys, masyvūs klubai ir putli, ašaros formos sėdimoji dalis. Taigi *travesti* kūno transformacijos iškyla Brazilijos grožio industrijos kontekstuose. Kūno modifikacija, moteriškų formų įgijimas siejama ir su geidulingos moters tapatybės reprezentacija. *Travesti*, akcentuodami geidulingas kūno linijas, įveiksmindami hipertrofuotą moteriškumo vaizdinį aprangą, šukuosenomis, makiažu ir manieromis, patvirtina geidulingos moters identitetą²³.

Ši genezė atskleidžia, kad *travesti* gyvenimuose itin aktyvus performatyvumo dėmuo, paženklintas kismo, vaidybos, hipertrofavimo, tačiau šie performatyvūs aktai nėra vienkartinė akcija ir žaidimas. Šiame kontekste galima priminti ir feminizmo studijų teoretikės J. Butler perorganizuotą tapatybės kaip nebaigtinio, neturinčio vieno centro, procesualaus dėmens, apibrėžimą. *Travesti* dar kartą įrodo, jog tapatybė yra konstruojama, gaminama ir dauginama. Taigi lytiškumas ir seksualumas nėra duotybė, bet

dar vienas socialinis konstruktas, imitavimo praktikos, kurios tampa ir paties konstrukto parodija bei lytinę tapatybę reprezentuoja kaip socialinę, asmeninę istoriją²⁴. Imitacija, kaip nuorodų tinklas, kai veikia procesualumas ir tapatybinis polifoniškumas, dar kartą leidžia atsigręžti į dekonstruktyvistinį mąstymą, kuris ardo neišardydamas. Taigi *travesti* – tai ir dekonstrukcinės tapatybės, kurios neigia vyriškumą, bet jo nepaneigia, steigia moteriškumą, bet visiškai jo neįgyvendina. *Travesti* tapatybės – tai performatyvi jėga, kurioje itin daug tikroviškumo ir tikrumo. Jų gyvenimai ir santykiai su pasauliu, savimi – tai ne žaidimo strategija, fluidiškas ir vienpusis srautas, kuriame ištirpsta tai, kas tikra. Kitaip nei dauguma postmodernių performatyvumo objektų, kuriuose nėra vieno, aiškaus apibrėžto centro, o daug nesuvaldomų kintamųjų, *travesti* kaip tik įkūnija performatyvų tikroviškumą ir savaip sukurtos tapatybės natūralumą. Šis siekis artimas transseksualiam troškimui: lyties dirbtinumo atsisakymas ir tikro, natūralaus lytiškumo organizavimas²⁵. *Travesti* tapatybės performatyvumas ir fragmentiškumas taip pat negali būti atskiriamas ir nuo jų atliekamos veiklos, t. y. prostitucijos. Kadangi Brazilijos visuomenėje prostitucija aktyviai siejama su moteriškumu, tai *travesti*, įveiksmindami prostitutės tapatybę, kartu patvirtina ir *travesti* moteriškumą, geidžiamumą²⁶. Tačiau *travesti* realybėje racionalus siekis modifikuoti kūną bandant labiau priartėti prie moteriškumo apraiškų nėra susijęs su siekiu būti moterimi, nes jie itin aiškiai teigia, kad jie yra vyrai ir niekada nebus moterimis.

Tai tiesiog vyriško kūno patobulinimas siekiant tapti vyro geismo žvilgsnio objektu, troškimas jį užvaldyti ir būti užvaldytiems. Kategoriškai transseksualumo atžvilgiu, jie marginalizuoja ir nepripažįsta šių subjektų būtent dėl to, kad jie sunaikina jiems skirtą biologinį lytiškumą. Šiame vyriškų lytinių organų naikinimo procese baisiausia grėsmė tampa malonumo šaltinio sunaikinimas. D. Kulickas, bandydamas išsiaiškinti, kodėl *travesti*, save suvokdami homoseksualaus vyriškumo lauke ir trokšdami patenkinti homoseksualų geismą, nukreiptą į vyrus, siekia vizualiai atrodyti kaip moterys, pateikia kelis atsakymus. Pirmiausia *travesti* įvardija, kad gražus, imponantiškai demonstruojamas moteriškas kūnas geidžiamas Brazilijos sekso rinkoje ir padeda uždirbti daugiau pinigų, sėkmingai funkcionuoti prostitucijos geografijose. Vis dėlto galima iškelti klausimą: ar tik moteriškas kūnas yra geidžiamas seksualinės rinkos produktas? Galbūt tampa geidžiamas *travesti* kūnas: vizualiai gražus, Lotynų Amerikos estetinį skonį įkūnijantis kūnas: puhtios šlaunys, sėdmenys, klubai, mažos krūtys, tačiau su viena reikšminga detale – vyrišku lytiniu organu. Tai toks kūnas, kuris gali išpildyti neribotas seksualinių galimybių fantazijas: patenkinti ir būti patenkintas. Kaip rodo užfiksuoti *travesti* pokalbiai ir interviu, dauguma klientų ne tik nori skverbtis, bet ir būti objektais / subjektais, į kuriuos skverbiamasi. Tad tokiuose seksualiniuose santykiuose kūrybingai eksperimentuojama pasyvumo ir aktyvumo žaidimu. Jei santykiuose su meilužiais *travesti* užima paklusnios moters poziciją, tai santykiuose

su klientais jie aktyvina nenau-dėlio identitetą, kuris pagal konotaciją siejamas su vyriškumu, dominavimu, gudravimu, tad tokiose seksualinėse praktikose atlikdami aktyvų vaidmenį, jie demonstruoja vyriškosios tapatybės aspektus²⁷. Galima pažymėti, jog nors aktyvumas siejamas su vyriškumu, skverbimusi, o moteriškumas su pasyvumu, tuo, į kurį skverbiamasi, tačiau *travesti*, kurie nors ir siejami su pasyvumu, vis dėlto turi galią vyrams, kurie priskiriami aktyvumo pozicijai²⁸. Taigi *travesti* tapatybės nepaklūsta griežtai pasyvaus ir aktyvaus dichotomijai, kadangi jie išplečia binarines kategorijas neįtarpindami nė vienos iš jų, bet spekuliuodami kiekviena iš jų. Tokiu būdu *travesti* dekonstruoja tiek moteriškumo, tiek vyriškumo kategorijas, ieško specifinės terpės Brazilijos seksualinėse geografijose²⁹. Gręžiantis nuo seksualinės rinkos tematinės linijos, kurioje dauguma mokslininkų *travesti* traktuoja kaip prostitucijos, seksualinės priespaudos, degradacijos aukas (S. Jeffrey), paklusnius kūnus – prekes (N. M. de Oliveira), paaikšėja lemiamas aspektas, nurodantis, kad *travesti* modifikuoja savo kūnus dažniausiai ne dėl pinigų, bet dėl to, kad nori jaustis kaip moterys, būti moteriškomis (tai pagrindžia ir aptartas vaikystės etapas, santykiai su vaikiniais). Nors šiame troškime daug dėmesio skiriama tokiai moteriškai reprezentacijai kaip gražūs drabužiai, parfumerija, aksesuarai, plaukai ir kt., tačiau esminis faktorius, lemiantis emocinius pojūčius *būti kaip moteris*, siejamas su santykiais su vyrais: vyro dėmesiu jai, vyro geismu, gėrėjimusi *travesti*, ne tik vyrų troški-

mais, nukreiptais į jas, bet ir *travesti* troškimu žavėti, trokšti, geisti ir būti užvaldytomis. Taigi būtent vyrų dėmesys, jų elgesys su jomis, žavėjimasis jomis, leidžia jaustis tarsi būtum tikra moteris³⁰. *Travesti*, kurie žaidžia pasyvumo ir aktyvumo skirtimi seksualinių santykių metu, pažymi, jog pasyvi pozicija jiems artimesnė, kadangi tai labiau siejasi su moteriškumo įkūnijimu. Būtent dėl to santykiuose su savo mylimaisiais *travesti* veikia pagal hegemoninę moters ir vyro skirtį, kai *travesti* atlieka paklusnios moters vaidmenį, išipareigoja patenkinti meilužį seksualiai, išpildyti jo troškimus jam paklūstant, būti pasyviai seksualinių santykių metu³¹. Tačiau *travesti* akcentuoja kitoniškas nei moterų mąstymo schemas (subordinacijos, monogamijos, drovumo atmetimas) ir tokia kontekste save traktuoja kaip vyrus. *Travesti*, įgydami moteriškus atributus, moteriškumą sieja ir su elgesiu, būsenomis, stereotipais, kurie aktyviai įveiksinami *travesti* socialinės realybės praktikose. Tai pavydas (dėl grožio, pinigų, vaikinių), apkalbos, tuštybė (gražių, brangių daiktų siekimas, noras įtikti vyrams), aistringumas (elgesys, nukreiptas į vyrus). Tačiau ar šios savybės yra išmoktos ir įgytos, ar jos natūraliai ir nesąmoningai kyla *travesti* pasaulėjautoje? Atrodo, kad nors *travesti* turėtų lygiuotis į moteris, tačiau jie ne tik siekia, bet ir yra įsitikinę, kad pranoksta moteris, viską sugeba geriau už jas (mylėti, rengtis, būti geresnėmis meilužėmis, prostitutėmis³²). Tačiau ar taip yra todėl, kad *travesti* niekada nematė jų savivokai prilygstančios moters, ar tai tikro pavydo išraiška, ar gynybinė reakcija prieš nenugalimą priešą:

pasąmoninis žinojimas, kad jie niekada nepasieks taip geidžiamo autentiško, natūralaus moteriškumo? Taigi *travesti* tapatybės, ženklinančios iliuziją ir imitaciją, išreiškia idealios moters vaizdinio siekiamybę: aktyvindami imitacines praktikas, siekdami priartėti prie geidžiamos tapatybės reprezentacijos, jie nuosekliai transformuoja savo kūnus. Nors *travesti* ir nori būti kaip moteris, bet niekada nenorėtų būti moterimi, tais suklaidintais individais, kurie nesusiduria su tikros realybės veidu, gyvena, siekdamos patenkinti santuokinius, šeimyninius, motiniškus poreikius, kurie *travesti* atrodo kaip beprasmiškas kančios kelias, kuriame moteris – trapus subalternas. *Travesti* pripažįsta savo prašumą ir privilegijas: magišką kismą, gebėjimą būti tarsi moterimis, bet visada išlikti vyrais³³. Taigi *travesti* kūnai žymi fluidiškumą, kismą ir perėjimą. Jų įveiksinamoms praktikoms būdingas manipuliacinis aspektas, kadangi tam tikromis aplinkybėmis *travesti* gali lengvai perimti vyriškas praktikas, kai atliekamas tradicinio vyro vaidmuo, jam priskiriamos smurtinės konotacijos ar aiškiai vyriškumą žymintis balso registro pažeminimas³⁴. Nors *travesti* įveiksinama moteriškas praktikas nepertraukiamai, tačiau su vyriškumu siejamos konotacijos taip pat nėra eliminuojamos. Tad *travesti*, taip pat įkūnydami ir nusikaltėlio socialinį vaidmenį, priartėja prie reikšmių, kurios konstituojamos kaip vyriškos. Pažymėtina, kad nusikaltėlio pozicija itin artima *travesti* ir dėl to, jog jie dažnai vagia iš klientų, yra areštuojami, mezga draugystės saitus su kriminalinio pasaulio atstovais³⁵.

MOTERS VAIDMUO IR MOTERIŠKUMO KONSTRUKTAS TRAVESTI PASAULĖJAUTOJE

Travesti tapatybė, kurioje vyksta painūs susidūrimai tarp vyriškumo ir moteriškumo, ženkliana paradoksus, gimstančius šioje unikalioje ir, kad ir kaip būtų keista, kryptingoje interakcijoje. *Travesti* privilegijuoja vyriškas genitalijas (jos tampa pagrindu save įvardyti vyriškais įvardžiais), jose išvelgia daugialypį pritaikomumą ir lankstumą, kas nepriskiriama moters fiziologijai. Šioje skirtyje reikšmingas vaidmuo skiriamas įsiskverbimui ir genitalijų funkcionalumo reikšmei lytiškumo suvokimo kontekstuose. Tad nors *travesti* aktyviai žaidžia moteriška atributika ir socialiniais vaidmenimis, tačiau *travesti* tapatybė neatskiriama ir nuo vyriškumo. Šis aspektas sietinas su kategorišku atsisakymu atlikti genitalijų rekonstrukciją, t. y. pašalinti vyrišką lytinį organą ir vietoj jo sukonstruoti moteriškas genitalijas³⁶. Taigi transformacijos galimybės nėra beribės. Atsisakymas pakeisti penį siejamas ir su jam priskiriamomis konotacijomis, kuriose aktuali pasyvumo ir aktyvumo dichotomija, t. y. penio atsisakymas, prilygtų visiškam susitapatinimui su moteriškąja lytimi ir jai priskiriama pasyvumo pozicija. Tad vyrų privilegija, kitaip nei moterų, siejama su gebėjimu ne tik skverbtis, bet ir būti objektais, į kuriuos skverbiamasi. Taigi seksualiniuose santykiuose vyras gali laviruoti tarp skirtingų vaidmenų. Tačiau nors ir reikšmingas šis naudingumo koeficiento išryškėjimas, *travesti*, sąmoningai prieštaraudami suvokia, kad vis dėlto moteris yra pagrindinis vyrų aistros objektas, būtent

fiziologinis moters lyties (moters lyties organai, *buceta*) aspektas daro moterį seksualiniu vyrų geismo signifikantu. Nuolatiniai moterų ir *travesti* susidūrimai klientūros zonose atskleidžia, kad *travesti* egzotiškas patrauklumas traukia vyrus. Taigi prostitucijos rinkoje jie tampa grėsme moterims prostitutėms. Tačiau nors ir *travesti* atkreipia vyrų dėmesį, vis dėlto moteriškoji *buceta* jiems tampa „nežinomu žemynu“, keliančiu nemažą baimę ir savotišką pavydą, nes moterys įsitikinusios, kad *buceta* yra nesunaikinamas pranašumas prieš bet kokias estetines *travesti* reprezentacijos staigmenas. Taigi *travesti*, kurdami moteriškumo fiestą, kartu ir konfrontuoja, varžosi ir konkuruoja, bet visada jaučia nematomą ir aiškia grėsmę bei hegemoninę galią moters personaže. Moteriškumas siejamas su bjaurėjimusi moteriškumo esme, tačiau tai taip pat yra ir siekiamybė. Šiame konflikte išryškėja ir vyriškumo esmė, racionalizuojama *travesti* pasaulėvokoje, kur konvencionalus vyriškumas siejamas su *bucetos* užvaldymu ir geismu, o *travesti*, priešingai, *buceta* suvokia kaip pasibjaurėjimo šaltinį³⁷. Taigi *travesti* tapatybė egzistuoja ambivalentiškame lauke, kuriame neigiamas ir tvirtinamas moteriškumas. Prieštaraujama moteriškumui, tačiau kartu jis ir garbinamas bei geidžiamas. Tame pačiame vienyje *travesti* tampa hegemonine jėga prieš moteris, bet kartu ir paklūsta geidžiamam moteriškumo siekiniui, kur moteris tampa natūralumo įkūnytoja. *Travesti* teigia, kad jos geresnės, patrauklesnės, seksualesnės,

anatomiškai labiau apdovanotos ir pri-
taikytos interakcijoms su vyriškumu,
tačiau pripažįsta ir apgailestauja, kad
Dievas moterį suteikė vyrui.

Nors tarp moterų ir *travesti* vyksta
konfrontacinis žaidimas, tačiau *travesti*
itin vertina teigiamus komplimentus iš
moterų, tikrosios moteriškumo esmės.
Nepaisant moters autoritetingumo veiks-
nių (natūralus vyrų traukos objektas,
komplimentai *travesti*), kyla klausimas,
ar moteriškumo esmė slypi moters pa-
vidale. *Travesti*, savo išvaizdos tobulumu
pralenkdami moteris prostitutės, rodo,
kad moterimi būti išmokstama, moterimi
tampama. Natūrali prigimtinės lyties
duotybė mūsų nepadaro nei moterimis,
nei vyrais. Moteriškumas yra dėmesio,
pastangų įkūnyti moteriškumo stereoti-
pus rezultatas. Taigi šiame kontekste
iškyla J. Butler feminizmo studijų atnau-
jinimas, kai nebėra jokio kryptingo, aiš-
kaus prigimtinės ir kultūrinės lyties iš-
skaidymo. Jos dengia ir sluoksniuoja
viena kitą. Tačiau nors *travesti* tapatybės
kuria aliuzijas į panašius teiginius, vis
dėlto moters biologinės duotybės jiems
tampa neapeinama, privilegijuota mote-
riškumo kliūtimi. Kadangi *travesti* kaip
vieną svarbiausių moters duotybių nu-
rodo natūralumą (gestų, judesio, žvilgs-
nio), *travesti* gyvenimuose daug dėmesio
skiriama kuo natūralesnėms priemo-
nėms, kurios suteikia įvairių galimybių
pasiekti trokštamą moteriškumą. Para-
doksalu, tačiau siekiant įgyvendinti na-
tūralumo aspiraciją, neišvengiamai reikia
naudoti dirbtines priemones. Kuo ma-
žiau dirbtinių priemonių naudojama
siekiant įkūnyti moteriškumą, tuo *traves-
ti* labiau vertinamas jų subkultūroje³⁸.

Moteriškumo siekiamybė ir tvirtas
žinojimas, kad *travesti* niekada neįgis
autentiško moteriškumo, kelia nerimą,
kurį dar labiau sustiprina konfrontacija
su moterimis, kada jos šaiposi iš *travesti*
kaip netobulų natūralaus moteriškumo
klonų. Šiame konflikte galima pastebėti
neatitikimus. Pirmiausia *travesti* nesiekia
visapusiškai tapti moterimis, jie tik ban-
do būti kaip moterys, o tada ir nereikia
susitapatinti su moterimi. Tad totalus
moteriškumo įkūnijimas pažeistų *traves-
ti* vyriškumo pamatus. O moterys, kurios
žeidžia *travesti*, kartu parodo, kad jos
irgi jaučia grėsmę iš *travesti*. Moterys
prostitutės ne tik bijo, kad *travesti* „oku-
puos jų erdvę“³⁹, bet ir kad sugriauš jų
pasitikėjimą savimi santykiuose su vy-
rais. Tačiau kad ir kokias dideles pastan-
gas, daug dėmesio savo kūnui rezulta-
tus, anatominės sandaros pranašumus
(pastojimo galimybės eliminavimas,
skverbimosi patogumų niuansai) akcen-
tuotų *travesti*, vis dėlto moters autoritetas
(prigimtinis natūralumas, *buceta* – vyrų
aistrų patenkinimo traukos centras) stūg-
so kaip neperžengiama gūdi juoduma.
Galima pažymėti, kad ir patys *travesti*
vienas kitam nuolat primena, kad jie nie-
kada nebus moterimis, bet visada liks
vyrais. Tai daroma tarpusavyje bendrau-
jant, juokaujant, šaipantis, pykstantis,
vartojant vyriškosios giminės įvardžius,
žodžius (*bicha* – nors šis yra moteriškosios
formos, – *viado*, *mona*, kurių visi reiškia
feminizuotas homoseksualas), palygini-
mus kaip *a big black man*. Neretai tam
pasitelkiami ir agresyvūs, brutalūs bū-
dai, kaip plaukų nukirpimas ar viešas
apnuoginimas. Tačiau kandžiausias bū-
das parodyti *travesti*, kad jis ne moteris –

komentuoti *travesti* viešus santykius su vaikinais. Vartojant teiginį „jautiesi kaip moteris“ pažymima, kad viešas savo vaikinių reprezentavimas yra ne tik nepriimtinas *travesti* subkultūroje (dėl pavydo ir vaikinų gėdos, kad jis viešai suvokiamas kaip homoseksualas), bet toks komentaras aiškiai atskleidžia tikrąją padėtį: kad nors vyras *travesti* traktuoja kaip moterį, *travesti* niekada nebus moterimi. Šitaip bandoma parodyti, kad nė vienas *travesti* negali būti hegemoniniu autoritetu vienas kitam (nors tokia galimybė suteikiama moteriai). Tačiau šie konspiraciniai *travesti* ir vaikinių santykiai atskleidžia vieną įdomiausių tapatybinių paradoksų: *travesti* moteriškumo patvirtinimas reikalauja vyro dėmesio, kad vyras ją traktuotų kaip tikrą moterį, tačiau viešai eksponuojant šį dėmesį ir tarpusavio santykius, kitų *travesti* komentarai žiauriai primins, kad *travesti* yra ir bus tik vyras. *Travesti*, patys sukū-

rę šias taisykles savo subkultūroje, baudžia vieni kitus už bandymą įgyvendinti universalius troškimus jaustis kaip tikra moteris. Taigi visiems *travesti* bendra aspiracija tampa bausme ir bandymu patirti filosofinę „belaukiant Godo“ dimensiją. Dar vienas paradoksas, žymin-tis *travesti* tapatybės išskirtinumą, sietinas ir su aktyvinamų socialinių vaidmenų praktikomis. *Travesti*, kurie įaktyvina paklusnios moters mimikriją, tuo reprezentuodami hegemonines heteronormatyvios *matricos* (J. Butler) konstrukta, vis dėlto kartu jį ir subversyviai ardo. Šis dekonstrukcinis gestas priklauso nuo *travesti* santykių su savo mylimaisiais. Paradoksaliai, tačiau *travesti* finansiškai remia savo mylimuosius, kurie toleruoja *travesti* apmokamą seksualinį darbą, šitaip patys atsidurdami hegemoninės sistemos marginalijoje, kadangi Brazilijos lyčių sistemoje užima tradicinę, su moteriškumu siejamą poziciją⁴⁰.

DEKONSTRUKCIJOS IR LIMINALUMO ĮVEIKSMINIMAS

Travesti seksualinė veikla, homoerotinis troškimas, moteriška išorinė reprezentacija ir savęs suvokimas nukreiptas į feminizuotą homoseksualumą. Tačiau, anot jų, *travesti* reprezentuoja tikrą, autentišką ir radikalų homoseksualumą, kai dauguma kitų vyrų, kurie save priskiria homoseksualaus vyriškumo kategorijai, tik maskuoja savo tikrąją tapatybę ir demonstruoja suklastotą vyriškumą (nors jie yra tokie patys kaip *travesti*, t. y. homoseksualai). *Travesti* teigia, kad būtent jie yra tikri homoseksualai, kadangi atvirai deklaruoja su homoseksualia orientacija siejamą moteriškumą, o vadi-

namieji vyriški gėjai homoseksualumą įkūnija tik simboliniu lygmeniu⁴¹. Nebūdami (leisdami, kad į juos skverbtųsi kiti vyrai) vyrais, jie tik jais apsimeta. *Travesti* tvirtina, kad kiekvienas homoseksualas turi įkūnyti savo moteriškąją pusę ir vizualiu performatyvumu. Nors kai kurie mokslininkai teigia, kad *travesti* neįkūnija jokios tapatybės, jie reprezentuoja dviprasmiškumą, ambivalenciją ir stengiasi ištrūkti iš bet kokių kategorizacijos rėmų, vis dėlto švedų antropologas D. Kulickas atliktu tyrimu siekia parodyti, kad *travesti* įkūnija homoseksualumą „gražiausia, tobiliausia ir ga-

lutinai išbaigta maniera“⁴². Taigi *travesti*, veikdami vyriškumo, moteriškumo tapatybiniuose rėmuose, atskleidžia, kad jų lyties (*sex* ir *gender*), seksualumo ir įkūnijimo praktikos kyla tokioje socialinėje erdvėje, kuri ir stimuliuoja šias praktikas. *Travesti*, kuriuos bandoma priskirti trečiajai lyčiai, represuojančiai binarinės lyčių sistemos koegzistenciją, vis dėlto neišardo įprastos binarinės schemos, tačiau dekonstruodami ją susilpnina ir sustiprina. Siekdami įkūnyti su moteriškumu siejamus idealus jie stiprina konvencionalias tradicijas, tačiau savo unikalioomis tapatybėmis (biologiniai vyrai su nevyriška reprezentacija) papildo ir iškreipia hegemonines normas. Pažymėtina, kad *travesti* kategorizavimas lyčių sistemoje yra nevienalytis. Kai kurie *travesti* tvirtina, kad jie formuoja ketvirtąją lytį, kai vyriški homoseksualai gali būti suvokiami trečiosios lyties kategorija⁴³. Nors atrodo, kad *travesti* išlaiko binarinę skirtį, kurioje žaidžiama aktyvumo (vyriškumas) / pasyvumo (moteriškumas) kategorijomis, tačiau galima teigti, kad jie labiau ardo šią dichotominę perskyrą, nei ją sustiprina. Nors *travesti* perima daugumą moteriškų atributų ir elgesio modelių, tačiau viena svarbiausių moters daliai priskiriamų prievolių – motinystės išradimas – *travesti* subkultūroje neprobleminamas, jis griežtai atmetamas kaip netinkamas jų gyvenimo būdui ir moteriškumo suvokimui.

Travesti nepaklūsta ir konfrontuoja su hegemonine tvarka, kuri steigia galios dinamiką ir erdvinę teritorijose, skatina *travesti* formuoti erdves, kuriose jie, išskleisdami savo tapatybes, siekia išvengti stigmatizacijos ir smurto. Erdvės

konstravimas erdvėje aktyvinamas per veiksmus, taigi *travesti* erdvės kūrimas neatsiejamas ir nuo prostitucijos. Tad diskursyvinė *travesti* erdvė suvokiama kaip veiksmų tinklas, kuris dažniausiai skleidžiamas toli nuo gyvenamųjų, hegemonines pozicijas užėmusių individų rajonų, šitaip formuojant rezistenciją draudimams, smurtui, paniekai, žiaurumui ir konstituojuojant erdves, kuriose mezgama draugystė, išpildomi klientų troškimai, steigiami galios tinklai ir subversyvos praktikos⁴⁴. Galima teigti, kad *travesti* tapatybės dėmeniui itin reikšmingas erdvės motyvas, kadangi didžioji jų gyvenimo dalis paremta manipulavimu erdve, kurioje jie veikia atlikdami pelno duodančią veiklą, transformuodami savo kūnus, kad išpildytų siektinos tapatybės idealumą. Sociologas Marcio Jose Ornat pažymi, kad *travesti*, užsiimdami prostitucija, formuoja daugiaskalę teritoriją su nestabiliomis ribomis, skirtingais laikinumuais, kuri apibrėžiama kaip netolydi teritorija⁴⁵. Šie netolydumai, liminalumas, perėjimas, būdingi *travesti* teritorijoms, kurias formuoja jų įveiksinamos seksualinės praktikos, dar kartą parodo, jog *travesti* įrašymas į dichotominius rėmus pažeidžia jų tapatybės daugialypumą ir fluidiškumą. Dekonstruktinė praktika, būdinga *travesti*, leidžia jiems formuoti erdvinį tinklą, kuriame veikia draudimas ir pasipriešinimas jam, konstruojama subversyvi galia, kuriamos įtampos, steigiamos ir ardamos dichotomijos. *Travesti* tapatybės konstravimas taip pat atitinka ir psichanalitinį tapatybės modelį, kada sava tapatybė konstruojama asimiliuojantis su trokštama tapatybe⁴⁶. Taigi *travesti*, siek-

dami tapti tarsi moterimis, imituoja įvairias praktikas, susijusias su moteriškumu. Tačiau *travesti* netampa moterų kopijomis, bet sukonstruoja naują, unikalą tapatybę, paremtą savo ego modifikacija, svetimų atributų pasisavinimu. *Travesti* tapatybės daugiaprasmiškumas gaminamas įveiksminant nuolatinį tapsmą, kai *travesti* atlieka skirtingus socialinius vaidmenis, siejamus ir su vyriškumu (homoseksualas, banditas, nedorėlis), ir su moteriškumu (prostitutė, paklusni moteris, geidulinga moteris). Tad galima teigti, jog *travesti* tapatybės pagrindu tampa nuolatinės skirtingų socialinių vaidmenų kolizijos⁴⁷.

Nors *travesti* siejami su etnine Brazilijos simbolika, tačiau nuolatinis smurtas (panieka tuo ryškesnė, kuo *travesti* nepatrauklesnis) daro juos itin pažeidžiama grupe. Tačiau *travesti* subkultūra, dalyvaudama Brazilijos seksualumo, lyties (*gender* ir *sex*), kūniškumo praktikoje, šį lauką papildo naujomis konotacijomis⁴⁸. Subkultūriniame *travesti* peizaže atsiveria daugybė kontekstų feministiniam diskursui, naujam požiūriui, kuris formuoja ir kitokį moteriškumo paveikslą. *Travesti* mąstymas, kūniškos praktikos pateikia naujas tyrimų perspektyvas moters suvokimui iš ne vyriškos ir ne moteriškos perspektyvos. Ar iš tiesų, kaip atrodo iš *travesti* atsiliepimų, moteris vis dar įtarpinama patriarchalinio, hegemoninio vyro sąspūstuose, ar ji keičia pozicijas ir atsiduria fantazijų pasaulyje, kur nesugebėdama susidurti su realybės paveikslu dėl *bucetos* įgyja galią vyriškumui? Kaip moterys prostitutės šalia *travesti* patiria savo moteriškumą, kokią tai daro įtaką jų santykiams ne tik

su klientais, bet ir su visais vyrais? Apertarta *travesti* binarinė vyrų ir ne vyrų sklaida dėl įsiskverbimo poslinkių kelia klausimą ir dėl šio proceso reikšmės moters lytiškumo suvokimui. Apžvelgiant *travesti* subkultūrą, jų tapatybes, sudėtinga neaktualizuoti paradoksalo aspekto. Daugumos teoretikų, kurie išvėgia alogizmus, paradoksus *travesti* tapatybėse, realybės vaizdinys neatitinka *travesti* realybės vaizdinio. Šitai randa si paradoksalus pasaulio suvokimo modelis. *Travesti* dekonstruoja stereotipizuotą suvokimą, kokia turi būti moteris ir vyras, šitai keldami grėsmę stabilumui ir saugumui. O *travesti* tapatybei būdingas daugiaprasmiškumas neleidžia šių subjektų perkelti į aiškius kategorinius rėmus. Galima išskirti polifoniškus *travesti* tapatybės apibrėžimus, kurie, derėdami tarpusavyje, nepaneigia ir neįtvirtina nė vieno iš jų. Nors *travesti* save aiškiai priskiria homoseksualumo kategorijai, kai kurie mokslininkai teigia, kad *travesti* paneigia moteriškumo ir vyriškumo kategorijas šitai formuodami trečiąją lytį (Ferreira), ar net kad jų tapatybė neturi vietos ir yra neapibrėžiama (H. Silva, M. Oliveira). O Benedetti ir Florentino išryškina jų tapatybės būdingą dviprasmiškumą tarp moteriškumo ir vyriškumo. Pažymėtina, kad *travesti* taip pat atsisako *transgender* termino, o kai kurie jų traktuoja save kaip ketvirtąją lytį.

Taigi šiuo straipsniu badyta akcentuoti, kad nurodyti konkretų apibrėžimą, kas yra *travesti* tapatybė, nėra tikslinga, nes jų atliekami performatyvūs aktai prostitucijos ar asmeninio seksualinio, socialinio gyvenimo kontekstuose neigia

bet kokį vientisą, kryptingą, stabilų apibrėžimą ir įvardijimą. Netgi teigti, jog *travesti* – tai moteriškumo ir vyriškumo derinys (Florentino ir Benedetti), nėra tinkamas sprendimas, kadangi jie nėra nei vyrai, nei moterys, tai yra tranzitinės,

liminalios tapatybės, kurioms būdingas neabejotinas daugiaprasmiškumas. Galbūt tikslingiausia *travesti* suvokti tiesiog kaip *travesti*, atmetant bet kokias tradicines schemas, siejamas su *transgender* ar homoseksualumo diskursu.

IŠVADOS

Aptariant *travesti* tapatybės daugialypumą pirmiausia pažymėtina, kad *travesti* tapatybės negalima griežtai kategorizuoti siekiant konkrečiai nurodyti, kokiai seksualinių mažumų subkultūrai priklauso šie tipažai. Ar homoseksualumo, kaip jie patys teigia, ar *transgender* kategorijai, kaip nurodoma intelektualiniame diskurse. Svarbiausia pažymėti, kad *travesti* tapatybės daugiaprasmiškumas formuoja naują, unikalų derinį. Jie tampa liminaliomis, dekonstrukcinę gestą įveiksminančiomis figūromis, kadangi neigia vyriškumą, tačiau visiškai jo nepaneigia, steigia moteriškumą, bet visiškai jo neįsteigia.

Travesti tapatybėms būdinga imituoti su moteriškumu ir vyriškumu siejamus socialinius vaidmenis. Tad jie gali įkūnyti tokias tapatybes kaip prostitutė, paklusni ar geidulinga moteris (moteriškumas), nusikaltėlis, nenaudėlis ir *queer* (homoseksualas) asmenybė (vyriškumas). Tad *travesti* identitete vyksta nuolatinės kolizijos ir transformacijos, kurios žymi skirtingas imitacines praktikas. Pabrėžtina, jog nėra vienas vaidmuo nėra dominuojantis – tai nuolatinis tapsmo ir kismo procesas.

Travesti, įdiegdami naują galios, reprezentacijos, tapatybės, moteriškumo, vyriškumo dimensiją Lotynų Amerikos,

ypač Brazilijos, seksualinėse geografijose, kartu yra viena pažeidžiamiausių seksualinių grupių marginalizacijos kontekste ne tik heteronormatyvioje aplinkoje, bet ir tarp antihegemoninės bendruomenės narių.

Nors terminas *travesti* kilęs iš žodžio persirenginėti (*cross-dress*), tačiau nereikėtų *travesti* sieti nei su transseksualais, nei su *transformistomis* ar *drag queens*, kadangi jų pasaulėžiūra ir tapatybių reprezentacija atspindi kitas intencijas nei minėtosios seksualinės grupės. Taigi *travesti*, nors ir siekia kuo labiau priartėti prie išivaizduojamo moteriško idealo vaizdinio, tačiau atsisako atlikti genitalijų rekonstrukciją. Taip pat, kitaip nei *transformistos* ir *drag queens*, *travesti* moterį įkūnija nuolat, ir nors dalis jų atlieka šou pasirodymus klubuose, *travesti* stengiasi egzistuoti kaip moteris visą laiką.

Aktyvindami homoerotinį žvilgsnį, *travesti* geidžia vyrų, tad siekdami išpildyti moteriško idealo siekinį, skirtingu lygmeniu modifikuoja savo kūnus. Nuo tokių švelnių priemonių kaip makiažas, moteriškos šukuosenos, apranga pereinama prie hormonų vartojimo ir galiausiai ryžtamasi negrįžtamai pakeisti vyriškas kūno formas į moteriškesnes (platus klubai, putlūs sėdmenys) leidžiantis pramoninio silikono injekcijas. Be abejo,

įveiksimamos ir visos su tradiciniu moteriškumu siejamos imitacinės praktikos, kurias atspindi manieros, bendravimas, pomėgiai, laisvalaikio leidimo būdai.

Svarbu pabrėžti, jog *travesti* nesiekia susitapatinti su moteriškąja lytimi ir būti moterimi, tačiau savo tapatybėse įveiksmi *būti kaip moteris* konstrukta. Siekdami būti kaip moterys, tačiau jomis netapti ir visiškai nesunaikinti savo vyriškumo, *travesti* veikia antagonizmų lauke, kuriame keičiamas vyriškumo, moteriškumo, seksualumo, lytiškumo suvokimas. Jų tapatybės aiškiai demonstruoja, jog nėra stabilios lyties ar seksualumo, visos tapatybės nuolat tampa, tapatybės yra kuriamos.

Siekis būti geisminių vyrų žvilgsnių signifikantu *travesti* skatina priartėti prie moteriškumo, tačiau jie taip pat pripažįsta, kad tokios kūno transformacijos suteikia ir finansinės naudos. Dauguma būsimų *travesti* jau vaikystėje ir paauglystėje pradeda jausti seksualinę trauką prie vyrų, jie aktyvina homoerotinį žvilgsnį. Juos taip pat domina užsiėmimai, kurie tradiciškai priskiriami mergaičių veiklai. Formuojasi siekinys savo išorine reprezentacija imituoti moteriškumą.

Galiausiai *travesti*, suvokę savo tapatumą, siekia įgyvendinti siekinį *būti kaip moteris* per kūno transformacijas vartojant hormonus ir naudojant pramoninį silikoną. Šioje pakopoje, kai itin ryški *travesti* tapatybė, siekiama ne tik pasipelninti iš prostitucijos, bet ir patvirtinti savo formuojamą moteriškumą geisminių santykių trajektorijoje.

Galima teigti, kad *travesti* tapatybėse itin ryškus performatyvumo dėmuo, jų egzistencija neatsiejama nuo imitacijos ir iliuzijų, kurios siejamos su idealaus mo-

teriško vaizdinio įkūnijimu. Taip *travesti* dar kartą pagrindžia teiginį, jog tapatybė yra konstruktas, o ne duotybė.

Travesti, kurdami moteriškumo iliuziją, itin konservatyviai vertina lyties keitimo operacijas ir griežtai atsisako panaikinti vyrišką lytinį organą. Būtent ši ypatybė *travesti* leidžia išlaikyti aktyvią poziciją santykiuose su klientais, kurie pageidauja, kad į juos būtų skverbiamasi. Vyriškas lytinis organas yra ne tik patenkinimo, bet ir pasitenkinimo šaltinis. Taigi tokiu būdu *travesti* gali kaitalioti pasyvumą su aktyvumu.

Travesti, aiškindami kūno modifikacijų būtinybę, pabrėžia, jog esminis aspektas, skatinantis juos įkūnyti ir reprezentuoti moterį radikaliai transformuojant vyrišką kūną, siejamas ne tiek su pelnu, kuris gaunamas iš prostitucijos, bet su troškimu būti geidžiamam kaip moteris. Ir būtent vyro geismo žvilgsnis, nukreiptas į *travesti*, leidžia iš tiesų jaustis tarsi būtum tikra moteris. Pažymėtina, jog *travesti* konfrontuoja su moterimis, netgi teigia, jog jie jas pranoksta. Tačiau nepaisant šių argumentų, moteris ir jos anatomija (genitalijos), kuri yra vyriško geismo žvilgsnio šaltinis ir siekinys, visada jiems kelia ir nepaaiškinamą grėsmę.

Travesti taip pat pabrėžia, jog jie niekada nenorėtų būti moterimis. Esminis aspektas, kuris skatina jų troškimą *būti tarsi moterimi*, siejamas su galia kurstyti geismą ir būti užvaldytam kito vyriško geismo. Tačiau jie taip pat privilegijuoja ir vyriškas genitalijas, kurios siejamos su daugialypių pritaikomumu. Tai dar kartą parodo, jog *travesti* tapatybė egzistuoja kaip liminali riba, tarpas, kuriame veikia moteriškumas ir vyriškumas galutinai neįsteigiant nė vienos iš šių kategorijų.

Travesti, teigdami, jog jie yra homoseksualai, tai pat pažymi, kad būtent jie įkūnija tikrą homoseksualumą pačia gryniausia, t. y. feminizuota, išraiška, taigi būtent juos reikėtų priskirti tikrajai homoseksualumo kategorijai.

Pažymėtina, jog aptarti subjektai, užsiimdami prostitucija, tokiomis praktiko- mis taip pat ir steigia erdves, kuriose ne

tik pildomi klientų pageidavimai, bet taip pat formuojamos ir jų tapatybės, atlieka- mos kūno transformacijos, vyksta tarpu- savio konfrontacijos ir mezgami draugys- tės saitai. Taigi galima teigti, kad *travesti* ardo dichotomijas, dekonstruoja suvoki- mą, kas yra vyriškumas, moteriškumas, akcentuoja fluidiškumą ir kismą, ženkli- nančius bet kokios tapatybės tapsmą.

Literatūra ir nuorodos

- ²⁰ Žr.: Andrea Cornwall, Gendered Identities and Gender Ambiguity Among Travestis in Salvador, Brazil. *Dislocating Masculinity: Comparative Ethnographies*, Andrea Cornwall, Nancy Lindisfarne (ed.). London and New York: Routledge, 1994, p. 130.
- ²¹ Žr.: Klein, 'The ghetto is over, darling': emerging gay communities and gender and sexual politics in contemporary Brazil, p. 257 ir Carlos F. Caceres; Ana Maria Rosasco, The margin has many sides: diversity among gay and homosexually active men in Lima. *Culture, Health & Sexuality*, 1 (3), 1999, p. 274.
- ²² Marcos Roberto Vieira Garcia, Identity as a 'patchwork': aspects of identity among low-income Brazilian travestis, p. 616.
- ²³ Ten pat, p. 618.
- ²⁴ Žr.: Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. United States of America: Routledge, 1999, p. 138 – 139.
- ²⁵ Žr.: Judith Halberstam, *In a Queer Time & Place: Transgender Bodies Subcultural Lives*. United States: New York University Press, 2005, p. 50.
- ²⁶ Marcos Roberto Vieira Garcia, „Identity as a 'patchwork': aspects of identity among low-income Brazilian travestis.“, p. 617.
- ²⁷ Ten pat, p. 619
- ²⁸ Žr.: Klein, 'The ghetto is over, darling': emerging gay communities and gender and sexual politics in contemporary Brazil, p. 245.
- ²⁹ Ten pat, p. 245.
- ³⁰ Žr.: Kulick, *Travesti: Sex, Gender and Culture among Brazilian Transgendered Prostitutes*, p. 95.
- ³¹ Marcos Roberto Vieira Garcia, Identity as a 'patchwork': aspects of identity among low-income Brazilian travestis, p. 616.
- ³² Ten pat, p. 93.
- ³³ Ten pat, p. 94.
- ³⁴ Žr.: Klein, 'The ghetto is over, darling': emerging gay communities and gender and sexual politics in contemporary Brazil, p. 244.
- ³⁵ Marcos Roberto Vieira Garcia, Identity as a 'patchwork': aspects of identity among low-income Brazilian travestis, p. 620.
- ³⁶ Ten pat, p. 244.
- ³⁷ Žr.: Kulick, *Travesti: Sex, Gender and Culture among Brazilian Transgendered Prostitutes*, p. 196.
- ³⁸ Ten pat, p. 200.
- ³⁹ Ten pat, p. 203.
- ⁴⁰ Marcos Roberto Vieira Garcia, Identity as a 'patchwork': aspects of identity among low-income Brazilian travestis, p. 617.
- ⁴¹ Žr.: Klein, 'The ghetto is over, darling': emerging gay communities and gender and sexual politics in contemporary Brazil, p. 245.
- ⁴² Žr.: Kulick, *Travesti: Sex, Gender and Culture among Brazilian Transgendered Prostitutes*, p. 224.
- ⁴³ Žr.: Klein, 'The ghetto is over, darling': emerging gay communities and gender and sexual politics in contemporary Brazil, p. 245.
- ⁴⁴ Žr.: Joseli Maria Silva; Paulo Jorge Vieira, Geographies of Sexualities in Brazil: Between National Invisibility and Subordinate Inclusion in Postcolonial Networks of Knowledge Production, p. 770.
- ⁴⁵ Ten pat, p. 770–771.
- ⁴⁶ Marcos Roberto Vieira Garcia, Identity as a 'patchwork': aspects of identity among low-income Brazilian travestis, p. 614.
- ⁴⁷ Ten pat, p. 615.
- ⁴⁸ Žr.: Kulick, *Travesti: Sex, Gender and Culture among Brazilian Transgendered Prostitutes*, p. 9.